

พระประวัติและงานพระนิพนธ์ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ทรงมีพระนามเต็มตามจารึกในพระสุพรรณบัฏว่า "พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ มกุฎวงษ์นฤบดี มหาควินิพนธ์นวิจิตร ราชโกษาธิกิจจิรุปการ บรมนฤบาลมหาสวามิภักดิ์ ชัดดียศศักดิ์คุณุย์ พุฒกัถยาณวัตร ศรีรัตนไทรคุณาลงกรณ์วินทรบพิตร"

พระนามเดิมคือ พระองค์เจ้าชายวรวรรณากร เป็นพระโอรสในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ เป็นพระโอรสองค์เดียวของเจ้าจอมมารดาเขียน ประสูติ ณ. วันพุธ เดือน ๑๒ แรม ๓ ค่ำ ปีมะโรง ตรงกับวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๐๔

สมเด็จพระบรมชนกนาถ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระนามว่า "พระเจ้าลูกเธอพระองค์เจ้าวรวรรณากร" ดังปรากฏในพระราชนิพนธ์พระราชทานพระนาม และคำดาพระราชทานพระนาม พระราชทานพร และคำแปลดังต่อไปนี้

สมเด็จพระบูรพมหมาษังกุญ พระจอมเกล้าเจ้าแผ่นดินสยามขอตั้งนามบุตรชายที่เกิดแต่เขียนเป็นมารดา ซึ่งประสูติวัน ๔๗๑๒ ค่ำ ปีมะโรง ตรีศก นั้นว่า พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าวรวรรณากร คชนาม ขอจงมีความเจริญอายุ วรรณ สุข พล ปฏิภาณ สมบัติ บริวาร ศฤงการศรีสวัสดิ พิพัฒนามงคลศุภผล ทุกประการ เทอญ.

ตั้งนามมาวันที่ ๔ ฎ ๑ ค่ำ ปีมะโรง ตรีศก ศักราช ๑๒๒๓ เป็นปีที่ ๑๑ ในรัชกาลปัจจุบันนี้.

คำดาพระราชทานพระนาม

วรวณฺโฑ โน นาม	โศควายั เม กุมารโก
สุษีที่ชามุโก โหตุ	อโรโค นิรุพทุโ
อหุไซ มหุชโน	โกควา ปรีวารวา
อเวกลุโล ยสสุลี จ	สทา เสรี สยั วดี

อปฺปสโยทว สตุตฺตี
ภิกฺขุโย จ สมตฺตโก โทศุ

ชินาตุ อรโย สทา
มาตฺร อภิกฺขิตฺตุ

คำแปลคาถา

กุมารของข้าพเจ้านี้ จงมีพระนามว่า วรวรรณากร จงมีสุข มีชนมายุยืน
ไม่มีโรค ปราศจากอุปัทว เป็นผู้มั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีโภคะ มีบริวาร เป็นผู้
ไม่วิกล และมียศ มีความประพฤติตามประสงค มีอำนาจเรืองทุกเมื่อเกิด จง
เป็นผู้อันศรัทธุมหาชนไม่ใคร่ที่เคียว ชำนาญซึ่งพวงชาติทุกเมื่อเกิด และจงเป็น
ผู้สามารถอย่างยิ่ง เพื่อจะรักษาภวาราเกิด^๑

พระองค์ทรงรับราชการครั้งแรกในหอรัษฎากรพิพัฒน์ และเลื่อนขึ้นเป็นรองอธิบดี
ในกรมพระคลัง ต่อมาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
ให้สถาปนาขึ้นเป็นพระองค์เจ้าต่างกรม มีพระนามตามจารึกในพระสุพรรณบัฏว่า พระเจ้านอง
ยาเธอ กรมหมื่นนราธิปประพันธ์พงศ์ นาคนาม ให้ทรงรับราชการเป็นรองเสนาบดีกรมพระ
คลังมหาสมบัติ

ถึงรัชกาลที่ ๖ เมื่อปีระกา พ.ศ. ๒๔๖๔ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่
หัว ทรงสถาปนาเลื่อนเป็นกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ฯ ทรงเป็นต้นราชสกุล "วรวรรณ"
ทรงมีพระโอรส ๑๕ องค์ และพระธิดา ๑๔ องค์

พระองค์สิ้นพระชนม์เมื่อวันที่ ๑๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๔ ในรัชกาลที่ ๗ รวมพระ
ชนมายุ ๗๐ พรรษา

กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ทรงเป็นผู้ทรงวิทยาคุณสูง ทรงศึกษาวิชาการทุกด้าน
ทั้งทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และวรรณคดี เมื่อครั้งยังดำรงพระยศเป็นกรมหมื่น ทรงเป็น
สภานายกหอพระสมุดวชิรญาณ ทรงได้รับพระฉายาว่า "บรมครูแห่งละคร" เพราะทรงเป็นผู้ให้

^๑ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, คาถาพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระนามพระโอรสธิดา (พระนคร : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒ
ธนากร, ๒๔๖๔), หน้า ๓๒ - ๓๔

กำเนิดละครร้อง โดยดัดแปลงจากละครโอเปรา (Opera) ของฝรั่ง คือดำเนินเรื่อง
 ควบร้อง ใช้ลำต่าง ๆ กัน ตัวละครร้องบทพูดตนเอง ลูกคู่ร้องรับอยู่ในฉาก มีบทเจรจา
 เป็นคำพูดธรรมดาบ้าง และลดการบรรยายอย่างเก่าให้น้อยลง พระองค์ทรงพระนิพนธ์บทละคร
 ร้องที่มีชื่อเสียงไว้หลายเรื่อง และยังทรงเป็นเจ้าของโรงละครปริคาลัยด้วย

พระองค์ทรงพระนิพนธ์งานประพันธ์ทุกประเภท ได้แก่ โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน
 ราช และร้อยแก้ว มีทั้งเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ โบราณคดี ธรรมปรัชญา และบันเทิงคดี
 ทรงใช้พระนามแฝงว่า ประเสริฐอักษร พระศรี หมายพญา และกอไกรวิภู

งานพระนิพนธ์ของพระองค์มีหลายเรื่อง ทั้งที่เป็นเรื่องสั้น ๆ แทรกอยู่เป็นตอน
 หนึ่งของเรื่องอื่น เช่น "โคลงศัพท์ทายยาก" เป็นต้น และที่เป็นเรื่องยาวหลายเล่มจบขนาด
 เรื่องสามก๊ก ซึ่งได้แก่เรื่องอาหารบราตรี จะขอนำชื่อพระนิพนธ์มากล่าวเฉพาะที่รวบรวมมาได้
 เท่านั้น ดังนี้

ประวัติศาสตร์และโบราณคดี

๑. พระราชพงศาวดารพม่า
๒. พงศาวดารไทยใหญ่ (มีบทเทียบภาษาสยาม-ไทยใหญ่-ลาว)
๓. โคลงลิลิตคั่นเรื่องตำนานพระพุทธรบาท
๔. โคลงลิลิตคั่นตำนานพระแทมมิ่งคตติลาบาท ปฐมภาค
๕. เณสิมพระเกียรติยศกษัตริย์คำฉันท์
๖. คำฉันท์คุณฐิติสังเวยกถอมแลกาพย์ขับไม้บำเรอพระเสวตคชเคชฌนคิลกา
๗. โคลงลิลิตสุภาพสำหรับพระบรมราชาภิเษกสัปดาห์ราชมหাজักรั้ววงศ์
๘. โคลงลิลิตมหามกุฏคุณานุสรณ์
๙. โคลงเณสิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ามหามาดา กรม
 พระบำราศนพิตินัย
๑๐. บัญชีมหามกุฏราชสันคตวิวงศ์ พุทธศก ๒๔๖๘
๑๑. ปฐมวงศ์พระบรมราชมหাজักรั้วกษัตริย์สยาม

๑๒. คำฉันท์มงคลมหาสมัยสมาคม ทรงพระนิพนธ์สำหรับคุุษาที่อำนวยการในวันเฉลิม
พุทธศักราช ๒๔๗๑
๑๓. โคลงอุทานยวนถวิล (กล่าวถึงเรื่องของพระองค์เอง)
๑๔. โคลงวรวรรณกนุช (กล่าวถึงพระโอรสธิดาของพระองค์)
๑๕. คำกลอนสรรเสริญพระบารมีพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
๑๖. จดหมายเหตุดาลูแบร์ แปลจากฉบับภาษาอังกฤษของ A. P. Gen. R. S. S.

บันเทิงคดี

๑. บทละครเรื่องมหาราชวงศ์พม่าแผ่นดินพระเจ้าลิโปมินทร์
๒. บทละครเรื่องพระลอ
๓. บทละครเรื่องความนำเหลว
๔. บทละครเรื่องสาวเครือฟ้า
๕. บทละครเรื่องพระราชพงศาวดารคอนพระยารามโกโซเจ้านครแข็ง
เมือง และคอนพันท้ายนรสิงห์
๖. บทละครเรื่องมักขีปกรณัมเรื่องพญาระกา
๗. บทละครเรื่องไกรทอง
๘. บทเสภาเรื่องอาลัยสะนัม
๙. บทละครเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนตอนวันทองห้ามทัพ
๑๐. กลอนสุภาพเรื่องชาติสะท้อนไม้ทูปเลี้ยกอนกัไมหวาน
๑๑. กลอนสุภาพเรื่องสมน้ำหน้า
๑๒. กลอนสุภาพเรื่องลูกอินทร
๑๓. กลอนนิยายอาหรับราตรี
๑๔. โคลงภาพรามเกียรติ์ หอง ๒๔, ๒๕
๑๕. ประชุมนิทานกระทุ
๑๖. เรื่องสั้นเรื่องสร้อยคอที่หาย
๑๗. นำพระทัยพระนางเสภาเสภา (ร้อยแก้ว)

๑๘. การราหวัน (ร้อยแก้ว)
๑๙. บทละครเรื่องหลงไหลโคปดัม (แปลงจากเรื่อง Comedy of Errors ของเช็กสเปียร์)
๒๐. นิทานวีรกรรม ไคแก่เรื่องที่ดีพิมพ์ในหนังสือวีรกรรม เท่าที่รวบรวมได้มีดังนี้

- ก. แต่งงานแก่แคน
- ข. เรื่องของเนคิบัดติคัย
- ค. โรเมโอ บูลีเยต นิทานเช็กสเปียร์ ของชาลส์แลมบ์
- ฌ. มั่งมีขึ้นได้ในวันเดียว
- ง. ใช้หนี้การานชาของเรา
- จ. ยังใจอดั้นถึงไคเป็นอิสวาทินทิก
- ฉ. อิดอยบอยแอ
- ช. กระจอกครึ่งสุดท้าย
- ซ. เศรษฐีชีฟาโล
- ฌ. จับคำคำแดง
- ญ. ขโมยโรงเลี้ยงแขก
- ฎ. ตาบอดสลอกตาเห็น
- ฏ. โลกมากลาภหาย

๑๘๑

ธรรมและปรัชญา

๑. นราภุโรวาท
๒. คำกลอนเรื่องสิทธิเสรีและสมภาพตามธรรมชาติ
๓. รุไบยัตของสะกิม โอมาร์ คัยยาม
๔. โคลงอุภัยทาย (กล่าวถึงของสองสิ่งที่เป็นปฏิปักษ์กัน) ว่าด้วยเรื่อง "โคลงศัพท์ทายยาก"

๕. ปัญหาชีวิตของ
๖. โคลงภานิศิใหม่
๗. โคลงเรื่องความมั่งมี
๘. โคลงฉัพพะทิศะธรรมะประภีบัติ
๙. ปัญจาภินทระปัญจะเวกชนกับอัฐสุโลกัษมม.

จกหมายเหตุ

๑. นีราศนราธิปเรียกคุณุญจารีกไปบักษ์ไต้
๒. นีราศนราธิปเรียกคุณุญจารีกไปแหลมมลายู
๓. โคลงสุภาพเรื่องนีสราศชะอ่า

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย